

QISHLOQ XO'JALIGIDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDA, TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Saidmurodov Mamur Tairovich

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, Samarqand Filiali Assistenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6590455>

Annotatsiya: Ushbu maqolada qishloq aholisi farovonligiga ta'sir qiluvchi xizmatlar tahlili to'g'risida qarashlar, qishloq xo'jaligida daromadlarni shakllantirish yo'nalishlari aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: qishloq aholisi, farovonlik, daromadlarni shakllantirish, ijtimoiy-iqtisodiy holat, xizmatlar, savdo xizmatlari.

KIRISH

Har qanday mashaqqatli mehnatni bajarish, har qanday og'ir vazifani ado etish, har yuqori qanday muvaffaqiyat va natijalarga erishishning zamirida avvalambor rag'bat yotadi, ularning barchasining asosiy poydevorini tashkil etadi. Rag'batlar va yuqori natijalarni iqtisodiy rag'batlantirish muammosi inson faoliyatining barcha qirralari va sohalari uchun shak-shubhasiz dolzarb va ahamiyatli hisoblanadi. Rag'batlardan olimning mashaqqatli ilmiy faoliyati ham, rahbarning yuqori mas'uliyatli tashkilotchilik va rahnamoligi ham, san'atkorning betakror ijodi ham, tadbirkorning xavf-xatarlarga to'la tashabbuslari ham, sportchining olqishga sazovor muvaffaqiyatlari ham - bularning barcha-barchasi – kuchli mo'ljal oladi, ularning bevosita ta'siri ostida real haqiqatga aylanadi.

Inson iqtisodiy faoliyatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lgan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi ham bundan istisno emas. Aksincha, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi sohasida band bo'lgan tadbirkorlar yollanma ishchilar, shaxsiy tomarqa sohibqorlari, dehqon va chorvadorlarning mehnatini moddiy rag'batlantirish, turli moddiy motiv va vositalar yordamida ularning manfaatlariga ta'sir ko'rsatish milliy iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga nisbatan ancha dolzarb ahamiyatga ega deb xulosa qilsak, hech qanday mubolag'a bo'lmaydi.

Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi kishilik jamiyatining eng qadimiy, dastlabki iqtisodiy faoliyat turlaridan biri bo'lib kelgan. Ushbu soha kishilik jamiyatining rivojlanishida, inson hayotida, uning eng zarur ehtiyojlarini qondirishda yetakchi o'rinni egallagan va hozirgi zamonda ham o'zining ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Hozirgi kunda yer kurasida 7.3 mlrd.dan ziyodroq aholi istiqomat qilmoqda va buncha odamlarni qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishsiz, ya'ni ibtidoiy jamoa davrlaridagi singari yovvoyi hayvonlar va yovvoyi o'simlik hamda mevalar hisobidan, oziq-ovqat bilan ta'minlashni tasavvur qilib ham

bo'lmaydi. Qishloq xo'jaligi shunday yuqori darajada rivojlanganligiga, yer resurslaridan unumli foydalanayotganligiga qaramasdan, yer yuzida qariyb 1,6 mlrd. kishi to'yib ovqatlanish, ehtiyoj darajasida non iste'mol qilish imkoniyatidan mahrum.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Bizningcha, jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida inson ehtiyojlarining uzluksiz o'sib borishi va, ayni bir paytda, kengaytirilgan ishlab chiqarishga jalb etilishi lozim bo'lgan tabiiy resurslarning nisbiy tanqisligi o'rtasidagi ziddiyat tobora kuchayib bormoqda. Bozor sharoitida ushbu ziddiyatni yumshatishning yagona yo'li – tovarlar (xizmatlar) sifatini uzluksiz oshirib borishdan iborat. Tovar (xizmat) qiymatining tarkibida moddiy-ashyoviy omillarga xarajatlarning ulushi qancha kam bo'lsa, tabiiy resurslarni tejash muammosi shuncha samarali hal etilgan bo'ladi. Sifatli mahsulot ishlab chiqarish uchun ishchi kuchi sifati albatta yuqori bo'lishi shart, va shunga mos tarzda, ish haqi xarajatlarning korxonaga umumiy xarajatlaridagi ulushi ham ancha yuqori bo'ladi¹.

Tadqiqot mavzusi doirasida mualliflar tomonidan fermer xo'jaliklarida ishlayotgan 50 nafar ishchi-xodimlar o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalari ularning malakasi bilan o'z mehnatining evaziga oladigan ish haqi miqdori o'rtasida kuchli bog'liqlik yo'qligini ko'rsatdi².

Lekin, ishchi kuchi sifati yollanma ishchining faqat malakasi bilan belgilanmaydi. Yollanma ishchining ma'lumoti, kasbiy malakasi unda hali ro'yobga chiqarilmagan, ammo muayyan vositalarning ta'siri ostida ro'yobga chiqarilishi mumkin bo'lgan salohiyatni ko'rsatadi, xolos. Ishlab chiqarish jarayoni va uning pirovard natijalarini yuksaltirish nuqtai nazaridan esa yollanma ishchining ro'yobga chiqarilgan, ya'ni tovar yoki xizmat qiymatini shakllantirishda bevosita ishtirok etgan, ular (tovar yoki xizmat) sifatining yuqori bo'lishini ta'minlab bergan va real haqiqatga aylangan va pirovard natijada tovar (xizmat)qiymatida o'zining to'la ifodasini topgan, ya'ni buyumlashgan bilim va malakasi ahamiyatli hisoblanadi.

Qishloq hududlarida aholini o'zini o'zi band qilishini ta'minlash ularga yaratilishi lozim bo'lgan shart-sharoitlarni o'rganish maqsadida o'tkazilgan ijtimoiy so'rov natijalarga ko'ra "Sizga tadbirkolik faoliyati bilan shug'ullanishdagi to'siqlar nimada" degan savolga qatnashchilarning "kredit foizlarining yuqoriligi" (51%), "yetarli malakaga ega emasligi" (24%), "ishlab chiqargan maxsulotni sotishdagi

¹ Vaxabov A. V. Bozor munosabatlariga o'tish bosqichida ko'p ukladli iqtisodiyot va uning takroran hosil bo'lishi. -T.: «Moliya», 2012.-289 b.

² Abduraxmonov Q. X. "Yangilanish, taraqqiyot, istiqbol" «Zarafshon» gazetasi, 2014yil 14 fevral.

muammolar” (15%), “yangi texnika texnologiyalarni xarid qilishdagi qiyinchiliklar” (10%) deb o‘z fikrlarini bildirishgan³.

XULOSA VA MUNOZARA

Qishloq xo‘jaligi aholisi daromadi oshirish ko‘pchilik mamlakatlarning asosiy ijtimoiy muammosi hisoblanadi. Bu sohada olib borilgan ijtimoiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, qishloq xo‘jalik aholisini daromadlarini oshirida tadbirkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Ularga quyidagilar kiradi:

-Qishloq xo‘jalik mahsulotlarni qayta ishlash bo‘yicha texnologiyalari bo‘yicha aholini o‘qitish;

-Qishloq xo‘jalik aholisini biznes-plan tayyorlash bo‘yicha mukammal o‘qitish;

-Qishloq xo‘jalik aholisiga mikro-kredit va gratlar berish miqdorini va imtiyozlar ko‘lamini kengaytirish;

-Qishloq xo‘jalik mahsulotlarini sotishda va ularni sovda tashkilotlari bilan hamkorlik qilishda yordam berish.

Umuman qilib, aytganda yuqorida qayd etilgan takliflarini iqtisodiy tarmoqlarni boshqarishda inobotga olish qishloq xo‘jalik aholisi daromadlari oshishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi degan fikrdamiz.

1. O‘zbekistonda mehnat va bandlik. O‘zbekiston respublikasi davlat statistika qo‘mitasi ctatistik to‘plami. T.: 2015. 34 b.
2. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. Toshkent.: «Mehnat», 2004.
3. Abduraxmonov Q.X. “Yangilanish, taraqqiyot, istiqbol” «Zarafshon» gazetasi, 2014yil 14 fevral.
4. Vaxabov A. V. Bozor munosabatlariga o‘tish bosqichida ko‘p ukladli iqtisodiyot va uning takroran hosil bo‘lishi.-T.: «Moliya», 2012.-289 b.
5. Muxammedov M.M., Aslanova D.X., Isxakova S.A Рынок труда Uzbekistana:
6. Regionalные проблемы bezrabortisy i zanyatosti. Samarqand.: Изд-во «Зарафшан», 2008
7. Саидмуродов, М. Т. (2021). Қишлоқ хуудларида кичик бизнес ва тadbirkorlikни ривожлантиришда инновацион ёндашув. *DEVELOPMENT ISSUES OF INNOVATIVE ECONOMY IN THE AGRICULTURAL SECTOR*, 622-625.

³ Саидмуродов, М. Т. (2021). Қишлоқ хуудларида кичик бизнес ва тadbirkorlikни ривожлантиришда инновацион ёндашув. *Development issues of innovative economy in the agricultural sector*, 622-625.